

พัฒนาการของการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

จากทฤษฎีการรวมตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Integration Theory) ขั้นตอนของการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่จะเริ่มตั้งแต่เขตการค้าเสรี สหภาพศุลกากร ตลาดร่วม ระบบการเงินร่วมและสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงินนั้น ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มประเทศยุโรปมีระดับขั้นการพัฒนาไปสู่จุดสูงสุด คือ การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union) ไปแล้ว ซึ่งเป็นตัวแทนที่ชัดเจนในการแสดงลำดับการพัฒนาของการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการศึกษาความเป็นไปได้ของกลุ่มประเทศอาเซียนในการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ได้ดีที่สุด จึงจำเป็นต้องศึกษาขบวนการของยุโรปเพื่อเป็นบทเรียนในการดำเนินการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

ในส่วนแรกเนื่องจากในหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนกว่าจะมาเป็นสหภาพยุโรปนี้มีมากมายและลักษณะงานเขียนเป็นไปในหลายประเด็น เป็นต้นว่า จะลำดับเหตุการณ์เรียงก่อนและหลัง ในขณะที่งานบางชิ้นจะอธิบายเป็นรายละเอียดและประเด็นหลักของสนธิสัญญาต่าง ๆ หรือจะลำดับขั้นตอนตามสำนักคิด (School of Thought) ต่าง ๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการและรายงานหลัก ซึ่งนำไปสู่สนธิสัญญาต่าง ๆ ดังนั้นในส่วนแรกนี้จะนำเสนอให้เห็นภาพทางเศรษฐกิจลำดับตามช่วงเวลา เพื่อสะท้อนเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นแรงผลักดันและความจำเป็นจนนำไปสู่การรวมตัวในขั้นต่าง ๆ ของยุโรป นอกจากนั้นจะรวบรวมสถาบันและโครงการต่าง ๆ ที่เกิดมาเพื่อรองรับการรวมตัวในแต่ละขั้น ซึ่งจะเป็นการพิจารณาเชิงโครงสร้างของสถาบันในกลุ่มยุโรปว่าเป็นไปในลักษณะใด

ส่วนที่สองจะแสดงถึงลำดับขั้นตอนของการรวมตัวไปตามสำนักคิดต่าง ๆ ที่แม้ว่าจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการมุ่งไปสู่สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน แต่ก็มี ความต่างและหลากหลายในขั้นตอนก่อนที่จะเป็นสหภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการที่จะสร้างแผนการสำหรับการรวมตัวทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอื่น โดยเฉพาะการนำส่วนดีมาประยุกต์ใช้กับการรวมตัวของอาเซียน

2.1 พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจและระบบเงินตรายุโรป

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุโรปเผชิญปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งเป็นผลพวงจากสงครามนั่นเอง แล้วได้เกิดกระบวนการเพื่อความเป็นปึกแผ่น ซึ่งมีส่วนผลักดันให้ประเทศยุโรปได้หันหน้ามารวมกันและได้เริ่มลงมือดำเนินการขจัดอุปสรรคอันยากลำบากต่าง ๆ อย่างจริงจัง ด้วยความรู้สึกร่วมกันคือ ความรู้สึกที่ต้องการจะนำอิทธิพลอำนาจทางเศรษฐกิจที่ยุโรปเคยมีมากกลับมาสู่ยุโรปอีกครั้งหนึ่ง¹ ประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจหลังจากสงครามโลกจะเริ่มจากสนธิสัญญาด้านความมั่นคงที่ตั้งในช่วงเริ่มต้นสงครามเย็น เรียกว่า Brussels Treaty Organization ในปี 1948 โดยมีสมาชิกคือ เบลเยียม ฝรั่งเศส ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์และสหราชอาณาจักร ตามมาด้วยสนธิสัญญาศารตบวรกัในปี 1949 ได้เกิดคณะมนตรีแห่งยุโรป (The Council of Europe) ซึ่งมีประเทศสมาชิกถึง 17 ประเทศเข้าร่วมมือประสานกันทางการทูต โดยคณะมนตรีนี้มีอำนาจกว้างมากและมีลักษณะเหนือรัฐ (Supranational) ทำให้บางประเทศโดยเฉพาะประเทศอังกฤษเข้าขัดขวาง โดยในช่วงแรกก็มีลักษณะความร่วมมือทางความมั่นคงและการทหารเป็นหลัก แม้ในปี 1948 ได้จัดตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจของยุโรปหรือ OEEC (Organization of European Economic Cooperation) ซึ่งเป็นลักษณะความร่วมมือทางเศรษฐกิจ แต่ OEEC ก็เป็นในลักษณะแผนการให้ความช่วยเหลือยุโรปจากสหรัฐอเมริกาที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนการมาร์แชล (Marshall Plan) ซึ่งเป็นองค์การที่ตั้งจากความช่วยเหลือของต่างประเทศ มิได้ตั้งจากประเทศในยุโรปเอง ทั้งนี้ต่อมาความร่วมมือนี้จะพัฒนาไปสู่องค์การร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจหรือ OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ที่ถูกจัดตั้งในปี 1961²

ในปี 1951 ได้เกิดสนธิสัญญาปารีส (Paris Treaty) ซึ่งได้กำเนิดองค์การถ่านหินและเหล็กกล้าหรือ ECSC (The European Coal and Steel Community) ที่เป็นการร่วมมือทางการพัฒนาถ่านหินและเหล็กของกลุ่มประเทศยุโรปเอง และต่อมาได้ขยายความร่วมมือไปในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปหรือ EEC (European Economic Community) และประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (European Atomic Energy Community หรือ EURATOM) ซึ่งเป็นไปตามสนธิสัญญากรุงโรม (Rome Treaty) ในปี 1957 ที่ในช่วงแรกมีประเทศภาคีสมาชิกเพียง 6 ประเทศ คือ เบลเยียม ฝรั่งเศส อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์และเยอรมันตะวันตก ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประสานความ

¹ อรณี นวลสุวรรณ, พัฒนาการของประชาคมยุโรปตั้งแต่ค.ศ. 1980 สู่สหภาพยุโรป (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 14.

² Tony Woods, Liz Bird and Maria Williams, *European Studies*, (London : Hodder & Stoughton, 1993), P.92.

ร่วมมือกันระหว่างเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศยุโรปมากขึ้น ซึ่งในขั้นแรกได้จัดตั้งขึ้นตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทั้งในแง่การรวมตัวเพื่อกระตุ้นการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีการค้าและเศรษฐกิจในหมู่ประเทศภาคี นอกจากนั้นในแง่การเพิ่มอำนาจต่อรองเพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ โดยเฉพาะในรูปแบบบริษัทข้ามชาติต่าง ๆ รวมไปถึงความร่วมมือทางนโยบายด้านอื่น ๆ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรมหรือทางสังคม โดยต่อมาในปี 1965 สนธิสัญญาบริสเซลส์ (Brussels Treaty) ที่เริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1967 ก็ได้รวมองค์การ 3 องค์การคือ ECSC , EURATOM และ EEC เข้าเป็นหนึ่งเดียวภายใต้ชื่อประชาคมยุโรป (European Community : EC)

ซึ่งในช่วงปี 1968 ยุโรปได้บรรลุผลสำเร็จในการจัดตั้งสหภาพศุลกากร (Customs Union) ทำให้มีการปรับนโยบายพิกัดอัตราภาษีร่วมกัน (Common Tariff Policy) นั่นคือมีกฎเกณฑ์และอัตราภาษีที่เรียกเก็บต่อประเทศนอกกลุ่มเหมือนกัน นอกเหนือไปจากการยกเลิกอุปสรรคทางภาษีที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิก ถัดจากนั้นปี 1969 ในการประชุมสุดยอดที่กรุงเฮก (Hague Summit) ที่มีความเห็นร่วมกันในกลุ่มสมาชิก EEC 6 ประเทศ ในหลักการเพื่อจัดตั้งสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาไปสู่การรวมตัวทางการเงิน (Monetary Integration)

ในที่สุดปี 1972 รายงานของเวอร์เนอร์ (Werner Report) ถูกนำเสนอขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เน้นในเรื่องสหภาพทางเศรษฐกิจและเงิน (Economic and Monetary Union : EMU) ที่ต้องการให้เปิดเสรีทางการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตโดยกำจัดอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายภายในกลุ่ม ทั้งยังเสนอให้จัดตั้งสถาบันที่จะควบคุมนโยบายการเงินและการคลังของประเทศสมาชิกให้ปรับเข้าหากัน โดยในด้านนโยบายการเงินโดยเฉพาะด้านการจัดการอัตราแลกเปลี่ยนภายนอกอย่างเงินสกุลอื่นที่ไม่ใช่ของกลุ่มประเทศสมาชิก ส่วนในด้านนโยบายการคลังจะมีเพื่อควบคุมความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจและการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่รายงานของเวอร์เนอร์ที่เสนอท่ามกลางสภาพการณ์ของการเงินโลกที่เปลี่ยนแปลง คือ การยกเลิกระบบ Bretton Woods ที่เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่โดยมีการเทียบเงินดอลลาร์สหรัฐกับทองคำ ตามมาด้วยวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ในปี 1973 ทำให้เกิดระบบการเงินแบบลอยตัว (Floating Exchange Rate) ดังนั้นจากวิกฤตการณ์ ต่าง ๆ มีส่วนทำให้แผนการก่อตั้ง EMU ของเวอร์เนอร์มีอันต้องหยุดชะงักไปในเวลาต่อมา

แต่อย่างไรก็ตามในปี 1972 ผลลัพธ์โดยตรงของรายงานเวอร์เนอร์ คือ การจัดตั้งระบบการเงินแบบใหม่ในชื่อ "Snake" หรือ Snake in the Tunnel ซึ่งมีลักษณะแบบ Mini Bretton Woods โดยต่อมากจะมีการพัฒนาไปสู่ระบบการเงินยุโรปหรือ EMS ในวิธีการตามระบบ Snake นี้ อัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดให้คงที่ โดยขอบเขตการผันแปรระหว่างเงินยุโรปกับเงินดอลลาร์คิด

เป็นร้อยละ 4.5 ในขณะที่ขอบเขตของการผันแปรระหว่างเงินยูโรด้วยกันเองคิดเป็นร้อยละ 2.25³ ภายใต้การควบคุมดูแลทั่วโลกโดยกองทุนว่าด้วยความร่วมมือทางการเงินแห่งยุโรปหรือ EMCF (European Monetary Cooperation Fund) ที่ถูกจัดตั้งในปี 1973 ให้มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่ประเทศที่ขาดดุล กองทุนนี้ได้ทำงานแม้ว่าภายหลังระบบ Snake จะถูกแทนที่ด้วยระบบ EMS ก็ตาม

ระบบการเงินยูโร (European Monetary System) หรือชื่อย่อว่า EMS ได้ลงนามจัดตั้งในปี 1978 และลงมือปฏิบัติในเดือนมีนาคม 1979 ระบบการเงินยูโรที่เข้ามาแทนที่ระบบ Snake นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิด " อาณาเขตแห่งเสถียรภาพทางการเงิน (Zone of Currency Stability) " โดยเน้นให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกมีเสถียรภาพ ซึ่งในระบบ EMS มีเครื่องมือหลัก 3 อย่างด้วยกัน คือ

1) กลไกอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate Mechanism) หรือ ERM ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ในส่วนแรกเป็น Bilateral Exchange Rate Parities ระหว่างแต่ละเงินสกุลของประเทศสมาชิก ที่จะมีการกำหนดอัตราค่ากลางหรือค่าเสมอภาคระหว่างเงินสกุลแต่ละคู่ใน ERM ซึ่งเงินแต่ละสกุลจะสามารถผันผวนได้สูงสุดไม่เกินร้อยละ ± 2.25 จากอัตราค่ากลาง โดยในกรณีนี้ ยกเว้นให้อิตาลีสามารถผันผวนได้ $\pm 6\%$ กรณีที่มีความผันผวนไปเกินกว่าขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ ธนาคารกลางของทั้ง 2 ประเทศจะต้องเข้ามาแทรกแซง (Intervention) โดยการซื้อขายเงินสกุล นั้น ๆ หรือเลือกใช้นโยบายทางเศรษฐกิจในการลดความผันผวนนี้ ในส่วนที่สองในการใช้ระบบ ERM ในการจำกัดความผันผวนของเงินสกุลประเทศสมาชิกให้มีเสถียรภาพในช่วงที่กำหนด โดยเทียบกับอัตราค่ากลางผ่านทางอัตราแลกเปลี่ยนต่อหน่วยเงินตรายูโร (ECU) หรือตะกร้าเงินของยุโรป (Basket of European Currencies)

2) หน่วยเงินตรายูโร (European Currency Unit) หรือ ECU ที่ถือเป็นเงินสกุลร่วมกัน (Composite Currency) ซึ่งในที่นี้เป็นเงินตราสกุลหนึ่งที่เกิดจากการรวมตะกร้าเงิน (Basket of Currencies) ที่ประกอบด้วยเงินตราสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก โดยในขั้นเริ่มแรกมีสมาชิกเพียง 7 ประเทศ จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกถึง 15 ประเทศ ในความหมายของ ECU ในระบบ EMS นี้แตกต่างจากเงินสกุลเดียว (Single Currency or Common Currency) ที่จะเป็จุดมุ่งหมายสูงสุดของสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงินตามสนธิสัญญา มาสทริคท์ดังจะอธิบายต่อไป ซึ่งความหมายของเงินสกุลเดียวจะต้องการให้ทุกประเทศสมาชิกใช้อำนาจในธุรกรรมต่างด้วยเงินสกุลเดียวกัน โดยยกเลิกเงินสกุลตนเองทิ้ง ในขณะที่เงิน ECU เป็น Composite Currency ที่จะมีการคำนวณเทียบ

³ สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, "ระบบเงินตรายูโร : ความเป็นมา ความเป็นอยู่ และความเป็นไป," วารสารยุโรปศึกษา, (มกราคม-มิถุนายน 2536) : 5.

ค่า ECU หนึ่งหน่วยต่อจำนวนเงินแต่ละสกุลของประเทศสมาชิก โดยวิธีการถ่วงน้ำหนักที่คำนึงถึงความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ของประเทศนั้น ๆ ต่อผลิตภัณฑ์รวมของประเทศสมาชิกทั้งหมด นอกจากนี้ยังคำนึงถึงส่วนแบ่งของการค้าภายในกลุ่ม (Intra-trade) ทั้งนี้ในส่วนประกอบของ ECU จะมีการพิจารณาแก้ไขทุก ๆ 5 ปี หรือเมื่อมีการร้องขอเมื่อพบว่าส่วนประกอบของเงินตราสกุลหนึ่ง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงเกินร้อยละ 25

3) กองทุนการเงินยุโรป (European Monetary Fund) หรือ EMF ได้จัดตั้งในปี 1981 เข้ามารับบทบาทหน้าที่แทนกองทุนว่าด้วยความร่วมมือทางการเงินแห่งยุโรป (EMCF) ที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ระบบ Snake จนถึงช่วงต้นของระบบ EMS โดย EMF จะดำเนินการในระบบการให้เครดิต ECU และควบคุมกลไกอัตราแลกเปลี่ยน (ERM) ซึ่งมีแผนการผลักดันให้ EMF พัฒนาไปเป็นธนาคารกลางแห่งยุโรป (European Central Bank หรือ ECB) ที่จะเป็นอิสระในการสร้างและควบคุมเงินสกุลเดียวของยุโรป (European Single Currency) นั้นหมายความว่าประเทศจะต้องสูญเสียความเป็นอิสระทางการเงิน (Monetary Autonomy) ในขณะที่ EMCF ในระบบ Snake นั้นแม้จะไม่มีอำนาจหน้าที่ที่แน่ชัดแต่ก็มีอำนาจในการเก็บรักษาเงินสำรองจากธนาคารกลางของประเทศสมาชิก

การฝากเงินสำรองในรูปทองคำหรือเงินดอลลาร์ร้อยละ 20 ของประเทศสมาชิกไว้กับ EMCF นั้นนับเป็นลักษณะเด่นของระบบ โดยเฉพาะประเทศสมาชิกจะช่วยให้ Credit Facilities แก่ประเทศที่ขาดดุลในการป้องกันค่าเสมอภาคของอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศเหล่านี้ และจัดการปัญหาดุลการชำระเงินอย่างชั่วคราว ซึ่ง Credit Facilities เป็นไปดังนี้

(1) Very Short-term Financing (VSTF) เป็นเครื่องมือทางเครดิตที่ธนาคารกลางต่าง ๆ มอบให้ประเทศที่เกิดปัญหา จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในช่วงสั้น ๆ เพื่อป้องกันค่าเงินตราของประเทศที่ประสบปัญหาในจำนวนไม่จำกัดของรูป ECU และในบัญชีของ EMCF ซึ่งจะต้องจ่ายคืนเข้านี้ภายใน 45 วัน โดยทุกหนี้จะจ่ายในรูปเงินสกุลของธนาคารเจ้าหนี้หรือในรูป ECU ก็ได้ แต่หากครบกำหนดแล้วเจ้าหนี้ไม่ได้รับเงินชำระคืนมากกว่า 50% แล้ว จะต้องจ่ายคืนโดยรวมอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินด้วย

(2) Short-term Monetary Support (STMS) การสนับสนุนทางการเงินช่วงสั้นแบบนี้จะให้ในกรณีที่เกิดปัญหาดุลการชำระเงินแบบชั่วคราว ซึ่งจะขึ้นกับจำนวนที่กำหนดไว้แน่นอนของเจ้าหนี้และทุกหนี้ที่แต่ละธนาคารกลางจะแสดงไว้ว่าจะให้อิมและพันธะทางการเงินนี้จะมีระยะเวลา 3 เดือน

(3) Medium-term Financial Assistance (MTF) เป็นเครื่องมือทางเครดิตสำหรับประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาที่ร้ายแรงหรือเริ่มปรากฏกลางร้ายของดุลการชำระเงินเกิน

ช่วงระยะกลาง แต่ละประเทศจะมีพันธะที่จะให้เงินเครดิตขึ้นอยู่กับเพดานที่กำหนดล่วงหน้า แต่ไม่มีเพดานที่เป็นทางการในจำนวนเงินที่ขอยืม อย่างไรก็ตามไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งจะได้เงินให้กู้มากกว่า 50% ของเพดานที่ตกลงทั้งหมด ช่วงเวลาให้กู้ Medium-term อยู่ในช่วง 2-5 ปี และภายใต้เงื่อนไขเพื่อช่วยแก้ปัญหาดุลยภาพของดุลการชำระเงิน

สำหรับธนาคารเพื่อการลงทุนแห่งยุโรป (European Investment Bank) หรือ EIB กำหนดให้ผู้มีอำนาจสามารถให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับสมาชิกใน EMS ได้ เพื่อเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพภายในประเทศ และเพื่อลดอัตราเงินเฟ้อที่กำหนดเป็นฐานในประเทศได้⁴

สำหรับการรวมตัวในทางการค้าและการลงทุน จะปรากฏอีกครั้งใน The Single European Act ในปี 1986 ซึ่งได้จัดตั้งตลาดเดียว (Single Market) สำเร็จตั้งแต่ 1 มกราคม 1993 มีผลให้ไม่มีอุปสรรคทางการค้าที่กีดขวางการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้า แรงงาน บริการและทุน นอกเหนือจากประเด็นของตลาดเดียวแล้ว ยังมีความพยายามรวมตัวกันทางนโยบายทางด้านต่างประเทศร่วมกันและรวมถึงทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

ต่อมาในที่ประชุม ณ กรุงมาดริด เมื่อเดือนมิถุนายน 1989 ได้เห็นพร้อมกันในรายงานของเคอเลอร์สที่นำเสนอถึงขั้นตอนในการรวมตัวเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน (EMU) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน โดยในปีเดียวกันเงินสกุลเปเซตของสเปนก็เข้าร่วมในระบบ ERM โดยได้รับอนุญาตให้ผันผวนได้ $\pm 15\%$ ตามมาด้วยการเข้าร่วมระบบ ERM ของอังกฤษในปี 1990 ในที่สุดรายงานของเคอเลอร์สได้รับการบรรจุในสนธิสัญญา马斯ทริคท์ (The Maastricht Treaty) ที่ลงนามในปี 1992 อันเป็นสนธิสัญญาที่วางแผนไปสู่สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อไปสู่ระบบเงินสกุลเดียว (Single Currency) ในที่สุด ภายในปี 1992 นี้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในเดือนกันยายน จนทำให้อังกฤษและอิตาลีต้องออกจากระบบ ERM ดังจะนำเสนอเหตุการณ์ในช่วงวิกฤตการณ์ในบทต่อไป ในขณะที่ประชาคมได้รับสมาชิกใหม่คือ โปรตุเกสที่เข้าร่วมในระบบ ERM โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงได้ $\pm 6\%$ แต่ปัญหาในระบบ EMS จนตัดสินใจให้ค่าเงินของประเทศใน ERM สามารถเปลี่ยนไปได้ $\pm 15\%$ ยกเว้นแต่เงินเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ ที่กำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวในช่วง $\pm 2.25\%$ ตามปกติ

⁴ Keith Pilbeam, "European Monetary Union and the European Monetary System," in *International Finance*. (London : Macmillan, 1993), P.368.

ขั้นตอนการรวมตัวไปสู่สหภาพทางการเงินตามแนวทางของเคอเลอร์ 3 ขั้นตอน

ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มต้นที่ 1 กรกฎาคม 1990 ได้กำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงานและทุน ซึ่งบรรลุผลสำเร็จไปสู่ระดับยุโรปตลาดเดียว (Single European Market) ตามกำหนด คือ 1 มกราคม 1993 นอกจากนั้นในขั้นนี้จะกำหนดหรือก่อตั้ง Single Financial Area เพื่อให้เครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ หมุนเวียนในอาณาเขตได้อย่างอิสระ ตลอดจนงานบริการของธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้อยู่รูปแบบเดียวกันและส่วนที่สำคัญที่สุดของขั้นตอนนี้คือ การเชื่อมโยงเงินตราสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกถูกนำไปสู่ระบบการเงินยุโรป (EMS) ภายใต้กลไกที่สำคัญ คือ กลไกอัตราแลกเปลี่ยน (ERM) ให้เงินสกุลต่าง ๆ จะสามารถเคลื่อนไหวอยู่ภายใต้ขอบเขต $\pm 2.25\%$ จากอัตราค่ากลาง

ขั้นตอนที่ 2 เริ่มต้นที่ 1 มกราคม 1994 เน้นการเคลื่อนเข้าหากันของคว่ำแปรในอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน นโยบายทางการเงินและลดความผันผวนของเงินสกุลต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากระบบ EMS ผลจากขั้นตอนนี้ 2 นี้ได้จัดตั้ง

-สถาบันการเงินแห่งยุโรป (European Monetary Institute) หรือ EMI ตั้งในมกราคม 1994 มีสำนักงานในแฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมัน โดยการดำเนินงานภายใต้คณะมนตรีที่มีประธานคณะกรรมการจะได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบจากคณะที่ประกอบไปด้วย ผู้นำรัฐบาลและผู้ว่าการธนาคารกลางของประเทศสมาชิก โดยตำแหน่ง EMI มีหน้าที่หลักในการ เตรียมการเพื่อให้ก้าวไปสู่ขั้นตอนที่ 3 ของสหภาพได้ตั้งแต่เพิ่มความร่วมมือในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศสมาชิก โดยมีมุ่งหมายให้รักษาเสถียรภาพทางด้านราคาและกำหนดโครงสร้างของ European System of Central Banks หรือ ESCB ให้สามารถกำหนดนโยบายการเงินร่วมกัน กำหนดกลยุทธ์ทางการเงิน กำหนดเครื่องมือทางการเงิน ความรอบคอบระมัดระวังในการจัดพิมพ์ธนบัตร Euro (เงินสกุลเดียว หรือ Single Currency) และการพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างประเทศ พร้อมทั้งจัดพิมพ์รายงานแสดงความก้าวหน้าในการดำเนินการในขั้นตอนที่ 3⁵ เพื่อจะเสนอให้มีการตัดสินใจเพื่อรวมตัวเป็นสหภาพการเงินยุโรปอย่างสมบูรณ์ในขั้นสุดท้าย โดยรวมแล้ว EMI จะทำหน้าที่ครอบคลุมในงานของ EMCF เดิมและ EMF จะพัฒนาไปเป็นธนาคารกลางแห่งยุโรปในที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ภายในปี 1997 หรืออย่างช้าที่สุดภายใน 1 มกราคม 1999 โดยคณะกรรมการยุโรป (The European Commission) และสถาบันการเงินแห่งยุโรป (EMI) จะแนะนำ

⁵ "สหภาพการเงินยุโรป : European Monetary Union (EMU) ," เศรษฐกิจสังคม (5 มิถุนายน 2539) , หน้า 8.

สภายุโรป (The European Council) ในการรวมตัวไปสู่เงินสกุลเดียว (Single Currency) ซึ่งต่อมาถูกตั้งชื่อว่า “ ยูโร (EURO) ” และธนาคารกลางแห่งยุโรป (European Central Bank) หรือ ECB ที่ จะดำเนินการโดย ESCB หรือระบบธนาคารกลางของยุโรปพร้อมกับธนาคารกลางของแต่ละประเทศ ในการกำหนดนโยบายการเงินร่วมกัน (Common Monetary Policy) และควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน กับต่างประเทศ โดยอัตราแลกเปลี่ยนในระหว่างประเทศสมาชิกต้องคงที่อย่างถาวร รวมถึงให้ ธนาคารกลางแห่งยุโรปจัดการเก็บเงินสำรองของการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศของประเทศสมาชิก ซึ่ง ECB นี้จะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การดำเนินงานของสภาที่ประกอบด้วย ผู้ว่าการธนาคารกลาง ของประเทศสมาชิกและมีคณะกรรมการบริหารหรือคณะมนตรีประกอบด้วย ผู้นำรัฐบาลและรอง ของประเทศสมาชิก ซึ่งในคณะกรรมการบริหารนี้จะได้รับการแต่งตั้งจากสภาแห่งยุโรป (The European Council)

ในกรณีการพิจารณาว่าจะมีการรวมตัวเป็นสหภาพทางการเงินยุโรปนั้น จะต้องพิจารณา ไปตามแผนการปรับตัวเข้าหากัน (Convergence Programs) หรือหลักการปรับตัวเข้าหากัน (Convergence Criteria) ใน 4 ข้อหลัก คือ

- (1) อัตราเงินเฟ้อ ประเทศสมาชิกต้องรักษาให้อยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 1.5 จาก อัตราเฉลี่ยของอัตราเงินเฟ้อในประเทศที่มีเงินเฟ้อต่ำที่สุด 3 ประเทศที่อยู่ในกลุ่ม
- (2) อัตราดอกเบี้ยระยะยาว (Long-term Interest Rate) ต้องไม่เกินร้อยละ 2.0 ของ ค่าเฉลี่ยจากประเทศที่มีเงินเฟ้อต่ำที่สุด 3 ประเทศที่อยู่ในกลุ่ม
- (3) เงินกู้ (Debt) หรือหนี้สาธารณะต้องไม่เกินร้อยละ 60% ของ GDP ในประเทศ นั้น ๆ หรืองบประมาณขาดดุลของรัฐบาล (Deficit Budget) ไม่เกินร้อยละ 3% ของ GDP
- (4) ห้ามประเทศสมาชิกลดค่าเงิน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปีก่อน การทดสอบ ประเมินค่า

โดยภายหลังจากวันที่ 1 มกราคม 1999 ที่จะเป็นการเริ่มแผนระยะการเปลี่ยนแปลงเงินสกุล เดียวของยุโรป เป็นเงินสกุลที่เรียกว่า “ ยูโร ” ที่ได้วางแผนมาตั้งแต่กลางปี 1995 โดยสามารถแบ่ง ได้เป็น 3 ระยะ⁶ ดังนี้

ระยะที่ 1 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1999 ภายในระยะ 1 ปีนับจากวันเริ่มต้น จะ ต้องตัดสินใจว่าจะเลือกประเทศใดเข้าเป็นสมาชิกในสหภาพการเงินยุโรป (EMU) หลังจากนั้นจะ จัดตั้งธนาคารกลางแห่งยุโรป (ECB) ที่จะกำหนดนโยบายการเงินให้แก่การจักระบบธนาคารกลาง แห่งยุโรป (ESCB) โดยร่วมกันกับธนาคารกลางของประเทศสมาชิก โดยบทบาทที่สำคัญที่สุดของ ECB คือ กำหนดวันเริ่มต้นที่จะผลิตเงินยูโรและนำออกมาใช้

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 14-16

ระยะที่ 2 ปี 1999-2001 มีกำหนด 3 ปี เพื่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลของประเทศสมาชิกจะถูกกำหนดไว้ในอัตราตายตัวและมีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลของประเทศสมาชิกกับเงินยูโรไว้ในอัตราคงที่ โดยธนาคารกลางของประเทศสมาชิกจะกำหนดนโยบายการเงินเป็นนโยบายเดียวกัน (Single Monetary Policy) ซึ่งจะรายงานผ่าน ECB ที่ตั้งในแฟรงค์เฟิร์ต ที่จะดำเนินการทันทีตั้งแต่ 1 มกราคม 1999 ในระยะนี้จะมีเพียงการสนับสนุนให้ใช้เงินสกุลยูโรในตลาดเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งสนับสนุนให้มีตลาดเงินเพียงตลาดเดียวสำหรับเงินยูโร เช่น ช่วยเหลือสถาบันทางการเงินต่าง ๆ ให้เปลี่ยนการใช้เงินสกุลภายในประเทศเป็นเงินยูโรได้สะดวกขึ้น หรือการก่อกำหนดนี้สาธารณะของประเทศสมาชิกต้องอยู่ในรูปเงินยูโร ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตลาดเงินยูโรนี้

ระยะที่ 3 ช่วงครึ่งแรกของปี 2002 ระยะสุดท้ายของการชนับตรยูโรและเหรียญยูโรมาใช้แทนเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก โดยรัฐบาลแต่ละประเทศต้องเริ่มดำเนินการเปลี่ยนแปลงเงินตราในประเทศตนเป็นเงินสกุลยูโรถูกต้องตามกฎหมายทันทีที่ได้มีการนำเงินยูโรมาใช้ โดยเงินสกุลยูโรเป็นเงินสกุลเดียวที่ทุกประเทศใช้ในธุรกรรมการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงลำดับเหตุการณ์ ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและหมายกำหนดการในอนาคต

ปี	เหตุการณ์	ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ
1948	-Brussels Treaty Organization -การจัดตั้ง OEEC (Organization for European Economic Cooperation : องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจของยุโรป	-พัฒนาไปสู่องค์การร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD : Organization for Economic Cooperation and Development)
1949	-สนธิสัญญาสตาร์บูร์ก	-จัดตั้งใน The Council of Europe
1951	-Paris Treaty : สนธิสัญญาปารีส	-จัดตั้งองค์การถ่านหินและเหล็กกล้า (ECSC)
1957	-Rome Treaty : สนธิสัญญากรุงโรม	-จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) -จัดตั้งประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (EURATOM)
1965	-Brussels Treaty : สนธิสัญญาบริสเซลต์ แต่เริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1967	-เกิดประชาคมยุโรป (EC) จากการรวม ECSC , EEC และ EURATOM
1968	-การจัดตั้งเขตสหภาพศุลกากร (Customs Union) บรรลุผลสำเร็จ	-เกิดสหภาพศุลกากร
1969	-Hague Summit (1969) การประชุมสุดยอดที่กรุงเฮก	-เห็นด้วยกับหลักการตั้ง EMU โดยสมาชิก EEC 6 ประเทศ
1972	-Werner Report : รายงานของเวอร์เนอร์ -การยกเลิกระบบ Breton Woods -เกิดระบบ Snake	-แผนการขั้นตอนในการรวมตัวของ EMU -ยกเลิกระบบการเทียบเงินดอลลาร์กับทองคำ -เหมือน Mini Bretton Woods เป็นผลจาก Werner Report
1973	-มีสมาชิกเพิ่มจาก 6 เป็น 9 ประเทศ	-เพิ่ม ไอร์แลนด์ อังกฤษและเดนมาร์ก

ตารางแสดงลำดับเหตุการณ์ ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและหมายกำหนดการในอนาคต

ปี	เหตุการณ์	ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ
1978	-จัดตั้งกองทุนว่าด้วยความร่วมมือทางการเงินแห่งยุโรป (EMCF : European Monetary Cooperation Fund) -ลงนามเพื่อจัดตั้งระบบการเงินยุโรป (EMS) แต่เริ่มปฏิบัติในเดือนมีนาคม 1979	-มีหน้าที่ในระบบ Snake -เครื่องมือในระบบ EMS 3 ส่วน คือ 1) กลไกอัตราแลกเปลี่ยน (ERM) 2) หน่วยเงินตรายุโรป (ECU) 3) กองทุนการเงินยุโรป (EMF) ที่ตั้งมาแทน EMCF ในปี 1981
1986	-The Single European Act (SEA)	-เกิดยุโรปตลาดเดียว (European Single Market) ภายใน 1 มกราคม 1993
1989	-Delors Report ได้รับการเห็นชอบในการประชุมที่กรุงมาดริด -เงินสกุลเปเซต้าวของสเปนเข้ามาในระบบ ERM -อังกฤษเข้าร่วมในระบบ ERM อีกครั้ง	-แผนการ 3 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาไปสู่สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน (EMU) -ให้เปลี่ยนแปลงได้ $\pm 6\%$
1990	-ถูกนับเป็นขั้นตอนแรกในสหภาพทางการเงินยุโรปตามสนธิสัญญามาสทริคท์ คือ เริ่ม 1 กรกฎาคม 1990	
1992	-Maastricht Treaty สนธิสัญญามาสทริคท์ -โปรตุเกสเข้าร่วมในระบบ ERM -อังกฤษและอิตาลีออกจากระบบ ERM ในเดือนกันยายน	-แผนไปสู่สหภาพทางการเงินยุโรป เพื่อเกิดเงินสกุลเดียวและธนาคารกลางยุโรป -กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนได้ $\pm 6\%$

ตารางแสดงลำดับเหตุการณ์ ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและหมายกำหนดการในอนาคต

ปี	เหตุการณ์	ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ
1993	-เกิดปัญหาในระบบ EMS (วิกฤตการณ์ทางการเงินยุโรป) -ขั้นตอนที่ 2 ของ EMU คือการจัดตั้งสถาบันการเงินแห่งยุโรป (EMI) ในเดือนมกราคม 1994	-เปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนได้ $\pm 15\%$ ยกเว้น DEM และ NLG -ทำหน้าที่เพื่อธนาคารกลางแห่งยุโรป (ECB)
1994	-ออสเตรียเข้าเป็นสมาชิก -การลดค่าเงินเปเซต้าของสเปนและเอสโตเรียของโปรตุเกส	
1999	-กำหนดการแต่ละประเทศในการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิก EMU ตามสนธิสัญญา มาสทริคท์ -ภายใน 1 มกราคม 1999 ต้องตั้งสภาพการเงินยุโรปให้ได้ ซึ่งนับเป็นระยะที่ในการดำเนินการของ EMU	-ผลิตเงินสกุลเดียวหรือยุโรปและตั้งธนาคารกลางยุโรป
1999-2001	-ระยะที่ 2 ของการเป็น EMU กำหนดระยะเวลา 3 ปี	-การเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา
ครึ่งปีแรกของปี 2002	-ระยะสุดท้ายของ EMU	-ใช้เงินยูโรในตลาดเงินระหว่างประเทศ -นำธนบัตรและเหรียญยูโรมาแทนเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกที่จะถูกยกเลิกไป

* เหตุการณ์หลังปี 1995 เป็นกำหนดการณ์ล่วงหน้าเท่านั้น

2.2 พัฒนาการของการรวมตัวยุโรปตามสำนักคิด

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูงที่สุดนั้น คือ สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน แต่ขั้นตอนต่าง ๆ ในการจะพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดนั้นจะสามารถพิจารณาได้ตามแนวความคิดของสำนักคิด (School of Thought) ที่จะมีการวางแผนไปสู่สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงินต่างกัน โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 สายหลัก คือ

1) สำนักคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ (Economists) โดยใช้กลยุทธ์แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยการยกเลิกอุปสรรคทางการค้าทีละเล็กละน้อย การปรับอัตราเงินเพื่อเข้าสู่อีกกัน การสร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนตลอดจนการปรับเปลี่ยนสถาบันและนโยบายการเงิน ควบคู่กันไป

2) สำนักคิดแบบนักการเงิน (Monetarists) โดยใช้กลยุทธ์วิธีการบีบอัตราแลกเปลี่ยนเข้าหาสู่อีกกัน ตลอดจนมุ่งที่จะทดแทนเงินตราสกุลต่าง ๆ ด้วยเงินตราเดียว (Single Currency)⁷

โดยทั่วไปความแตกต่างระหว่างทั้ง 2 สำนักคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดต่อการร่วมมือประสานกันและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ การเตรียมในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่ประสบปัญหาดุลการชำระเงินในด้านเงินกู้ การเคลื่อนย้ายทุนเสรีและปัญหาทางด้านอำนาจเหนือรัฐ (Supranational)⁸

ซึ่งในช่วงปี 1969-70 มีแผนการสำหรับการจัดตั้งสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน ก่อนที่จะเกิดแผนของ Werner ในเดือนตุลาคม 1970 อยู่หลายแผนการด้วยกัน โดยอาจจะแบ่งไปตามสำนักคิดต่าง ๆ ได้ ดังนี้ ในทางสำนักคิดนักเศรษฐศาสตร์อันมีแรงสำคัญจากมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันตะวันตกและเนเธอร์แลนด์ อย่างเช่น Herr Schiller ที่นำเสนอแผนการ 4 ชั้นโดยเริ่มต้นการเปิดเสรีในตลาดทุนของประเทศสมาชิก ไปจนถึงระดับการปรับเข้าหากันทางเศรษฐกิจที่สูง เพื่อท้ายที่สุดจะมีอำนาจเหนือรัฐอย่างสมบูรณ์แบบโดยเฉพาะทางด้านการเงินจะถูกโอนไปสู่ธนาคารกลางแห่งยุโรป (European Central Council of Banks) และพร้อมจะนำเงินสกุลเดียวออกมาใช้ ในขณะที่สำนักคิดแบบนักการเงินจะเป็นตัวแทนของมุมมองจากฝรั่งเศสและเบลเยียม อาทิเช่น Messieurs Barre และ Giscard D'Estaing ที่จะมีแผนการหลักในการลดความผันผวนของ

⁷ Alberto Giovanni , " European Monetary Reform : Progress and Prospects," *Brooking Paper on Economic Activity* , eds. William C. Brainard and George L. Perry (Washington D.C. : Brookings Institution , 1990) , P.217 อ้างถึงใน สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ , "ระบบเงินตรายุโรป : ความเป็นมา ความเป็นอยู่และความเป็นไป," หน้า 3.

⁸ Peter Coffey , *The European Monetary System Past , Present and Future* (Dordrecht : Kluwer , 1987) , P.7-8.

อัตราแลกเปลี่ยน และให้มีการประสานกันทางนโยบายการเงินและการคลังจนนำไปสู่ระบบธนาคารร่วมกัน (Common Banking System) และจัดตั้งกองทุนเก็บรักษาเงินสำรองของยุโรป (European Reserve Fund) เพื่อจุดมุ่งหมายที่ท้ายที่สุดจะเกิดเงินตราสกุลยุโรปขึ้น

เพื่อจะสามารถอธิบายแนวความคิดของสำนักคิดต่าง ๆ ได้ชัดเจน อาจจะกล่าวได้ว่ารายงานของเวอร์เนอร์ (Werner Report) ที่ออกมาในปี 1972 จะมีลักษณะในแบบนักการเงินมากกว่านักเศรษฐศาสตร์ เพราะแผนการตามเวอร์เนอร์แรกเริ่มมาจากการประชุมรัฐมนตรีทางการเงินของกลุ่มประชาคมยุโรปที่เมือง Venice เมื่อพฤษภาคม 1970 โดยตกลงร่วมกันในการลดความผันผวนภายใต้ขอบเขตของค่าเสมอภาคที่คำนวณจากเงินสกุลต่าง ๆ ในประชาคม แม้ต่อมาแผนการของเวอร์เนอร์ได้มีส่วนผสมผสานทั้งในแนวคิดของนักการเงินและนักเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกัน ที่ได้กลายเป็นหลักการขั้นตอนแรกของ EMU ตามแผนการเวอร์เนอร์ที่เรียกกันว่า ระบบงู (Snake System) แต่ถึงอย่างไรก็ตามแผนการของเวอร์เนอร์ก็ยังคงเน้นหนักไปในแนวทางของสำนักคิดอย่างนักการเงินมากกว่า ซึ่งจะดูได้จากโครงร่างที่นำเสนอสำหรับการปรับให้แคบเข้าของขอบเขตในการผันผวนขึ้นลงภายใต้ค่ากลางที่เงินสกุลชาติต่าง ๆ ต่อประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในประชาคม ที่แม้ว่าภายหลังระบบ Snake จะประสบปัญหาตั้งแต่การล้มเลิกของระบบ Bretton Woods และวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 จนเกิดระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้ต่อมาเกิดระบบการเงินยุโรป (EMS) มาแทนที่ในปี 1979 อย่างถาวร

ระบบ EMS เป็นระบบการเงินที่พัฒนารูปแบบและกลไกมาจากระบบ Snake โดยกลไกในระบบ EMS ที่คล้ายคลึงกับระบบ Snake ในด้านจุดมุ่งหมายที่ต้องการลดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งมีกลไกอัตราแลกเปลี่ยน (ERM) เข้าควบคุมในวิถีทางเดียวกัน แต่ความแตกต่างที่เด่นชัดยิ่งในระบบ EMS คือ ได้ริเริ่มสร้างหน่วยเงินตราของยุโรป ซึ่งจะเป็เงินสกุลร่วมกัน (Composite Currency) โดยใช้ชื่อว่า " ECU " จากการคำนวณ ECU ที่คิดเป็นคระกร้าเงินสกุลต่าง ๆ ในประชาคม อันจะทำให้เกิดเสถียรภาพในอัตราแลกเปลี่ยนมากกว่า การที่จะผูกค่าเงินไว้กับเงินเพียงสกุลเดียว อย่างเช่นระบบ Snake ที่มีการเทียบกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในอนาคตจะขยายการใช้ ECU ไปสู่ธุรกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าของภาคเอกชนอย่างแพร่หลาย โดยสรุปผลของความสำเร้งในระบบ EMS ที่จะกล่าวถึงในบทต่อ ๆ ไป ทั้งในแง่ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่ลดลง รวมถึงอัตราเงินเฟ้อในประเทศสมาชิกต่าง และมีการปรับตัวเข้าหากันในด้วแปรเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่มีความสำคัญภายในกลุ่ม จนจะสามารถผลักดันไปสู่การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงินที่มีการใช้เงินตราสกุลเดียว (Single Currency) ในที่สุด โดยที่ผลของความสำเร้งนี้ส่วนหนึ่งได้เป็นผลจากแผนการของเวอร์เนอร์ แม้ว่าภายหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโลกในช่วงทศวรรษ 1970 จะทำให้แผนการของเวอร์เนอร์หยุดชะงักไป

ดังนั้นในการสรุปถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกิดจากแผนการของเวอร์เนอร์ เพื่อสะท้อนภาพแนวคิดจากสำนักคิดแบบนักการเงินได้ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากระบบ Snake พัฒนาไปสู่ระบบ EMS ที่จะมีกลไกในลักษณะเดียวกันคือ กลไกอัตราแลกเปลี่ยนและมีเครื่องมือในการแทรกแซง (Intervention) เพื่อรักษาของความผันผวนให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนด การใช้หน่วยเงิน ECU ร่วมกันและอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันการเงินแห่งยุโรป (EMI) จนกระทั่งมุ่งพัฒนาไปถึงจุดสูงสุดในการรวมตัวทางเศรษฐกิจ คือ การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน ที่มีการใช้เงินสกุลเดียวและมีธนาคารกลางแห่งยุโรปที่เป็นอิสระและมีอำนาจเหนือทั้งจากทางเศรษฐกิจและการเมืองใด ๆ

ในขณะเดียวกัน แผนการสู่สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน จากด้านแนวคิดของสำนักคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ จะปรากฏก่อนข้างชัดเจนในแผนการของเดอลอร์ส (Delors Plan) ที่มีในปี 1989 โดยเนื้อหาของแผนการเดอลอร์สได้ถูกนำไปบรรจุในสนธิสัญญา มาสทริคท์ ที่มีเนื้อหาหลักในการจัดตั้งสหภาพการเงินยุโรป (European Monetary Union) ซึ่งตามแผนการของเดอลอร์สที่กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ EMU โดยในขั้นแรกเป็นการรวมตัวเป็นตลาดเดียว (Single Market) อันเป็นการขจัดอุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ ด้วยการเปิดเสรีทั้งในสินค้า บริการ แรงงานและทุนภายในวันที่ 1 มกราคม 1993 และรวมไปถึงการเชื่อมโยงกับระบบการเงินยุโรปที่มีอยู่แล้ว สำหรับขั้นต่อไปเป็นการปรับตัวอย่างเศรษฐกิจเข้าสู่กัน (Economic Convergence) และการจัดตั้งสถาบันการเงินยุโรปที่นอกเหนือจากการดูแลระบบ EMS อย่างใกล้ชิด ยังต้องจัดเตรียมกรอบโครงสร้างและสถาบันอย่างธนาคารกลางแห่งยุโรป (ECB) ทำที่ที่สุดขั้นตอนสุดท้ายจะต้องนำชุดดัชนีการปรับตัวเข้าหาสู่กันทางเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด (Set of Strict Economic Convergence)⁹ เพื่อตัดสินใจเข้าเป็นเงินสกุลเดียวและมีธนาคารกลางยุโรปขึ้น

เหตุที่รายงานของเดอลอร์ส มีความเป็นสำนักคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์มาก เนื่องจากจุดเริ่มต้นที่เริ่มจากการใช้กลยุทธค่อย ๆ ขกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่ละเล็กละน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นของการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่เริ่มจากเขตการค้าเสรี สหภาพศุลกากร มาจนถึงบรรจุดตลาดเดียว พร้อมทั้งประสานกับการสร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนโดยผนวกระบบ EMS เข้าไว้ในแผนการ และมีการปรับเข้าหากันในค่าแปรเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งเงินเฟ้อหรืออัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากแผนการของเวอร์เนอร์ที่เริ่มจากการควบคุมความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดเสถียรภาพเป็นหลัก ดังนั้นความแตกต่างของระบบ EMS ใน 2 แผนการนี้ จึงอยู่ที่จุดประสงค์ในการนำกลไก EMS มาใช้ ทั้งแผนการของเวอร์เนอร์ที่เน้นไปทางนักการเงิน (Monetarists) เพราะจุดประสงค์และกลไกเน้นหนักในทางอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นเชิงทางการเงิน

⁹ สุทธิพันธุ์ จิราธิวัฒน์, "ระบบเงินตรายุโรป : ความเป็นมา ความเป็นอยู่และความเป็นไป" หน้า 12.

เป็นหลัก ในขณะที่แผนการของเดอลอร์ตจะมีจุดเริ่มจากการผ่อนคลายทางการค้า การคลังและการเงินไปอย่างผสมผสาน แม้กระทั่งทั้ง 2 แผนการก็มีส่วนที่คล้ายกัน

ทั้งแผนการของเวอร์เนอร์และเดอลอร์ตต่างก็มีจุดมุ่งหมายสุดท้ายในการเกิดเงินสกุลเดียวของยุโรปและมีธนาคารกลางแห่งยุโรป ภายใต้สภาพทางเศรษฐกิจและการเงินเหมือนกัน และพัฒนาการใช้นโยบายการเงินและการคลังร่วมกัน แม้ว่าทั้ง 2 แผนการจะแตกต่างกันไปตามขั้นตอน (Stage) ต่าง ๆ กว่าจะบรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายสุดท้ายนั้น โดยทั้ง 2 แผนการนั้นนำ EMS มาใช้ในส่วนที่ต่างกัน นอกจากนี้การพิจารณาแผนการแต่ละแผนต้องคำนึงถึงว่าช่วงที่แผนการนั้นถูกนำมาใช้เป็นคนละช่วงเวลากัน สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันย่อมทำให้ผลที่เกิดจะประสบความสำเร็จหรือเกิดปัญหาที่อาจจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน เช่น ในช่วงของแผนการเวอร์เนอร์เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมากมายตั้งแต่สถานการณ์ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนอย่างมาก เพราะผลจากการยกเลิกระบบ Bretten Woods ที่มีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ และมีสภาพเงินเฟ้อมากด้วยเหตุจากวิกฤตการณ์น้ำมัน (Oil Shock I) ครั้งที่ 1 ซึ่งมีผลต่อแผนการเวอร์เนอร์ต้องหยุดชะงักลง

ดังนั้นในการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของการรวมตัวทางการเงินอาเซียนจำเป็นต้องพิจารณาถึงความพร้อมเชิงสถาบัน และการปรับเข้าหากันในทางเศรษฐกิจก่อนการเริ่มต้นระบบการเงินร่วมกัน โดยต้องศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของอาเซียนตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงปัจจัยที่กระตุ้นให้อาเซียนรวมตัวทางการเงิน เมื่อเปรียบเทียบกับยุโรปตามที่ศึกษาในเรื่องพัฒนาการการรวมตัวทางเศรษฐกิจยุโรป ซึ่งอาเซียนจะสามารถพิจารณาได้ 2 แนวทางจากบทเรียนยุโรป คือการจัดตั้งระบบการเงินอาเซียนตามแนวทางของนักการเงิน ที่มุ่งเน้นเสถียรภาพทางการเงินและอัตราแลกเปลี่ยนเป็นหลัก หรือตามแนวนักเศรษฐศาสตร์ที่จะมุ่งเน้นการค้า การคลังและการเงิน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันคือสภาพทางเศรษฐกิจและการเงินอาเซียน ทั้งนี้จะสามารถนำเสนอโครงสร้างและเป้าหมายของระบบการเงินอาเซียนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวทางการเงินอาเซียนได้ต่างกันไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบขั้นตอนการรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างสองสำนักคิดผ่านทางเวอร์เนอร์และเดอฮอร์ธ

Werner (Monetarlists)	Delors (Economists)
<ul style="list-style-type: none"> ● Snake System <ul style="list-style-type: none"> -ERM กลไกอัตราแลกเปลี่ยนทั้งกับเงินดอลลาร์และกับเงินสกุลต่าง ๆ ในประชาคม -EMCF กองทุนว่าด้วยความร่วมมือทางการเงินแห่งยุโรป ● European Monetary System <ul style="list-style-type: none"> -ERM กลไกอัตราแลกเปลี่ยนทั้งกับเงินของประเทศสมาชิกด้วยกันกับเงิน ECU -ECU หน่วยเงินตราของยุโรปในรูปแบบตะกร้าของเงิน (Basket of Currencies) ● Economic and Monetary Union (EMU) <ul style="list-style-type: none"> -Single Currency -European Central Bank (ECB) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Free Trade Area เขตการค้าเสรี คือ ยกเว้นภาษีที่เก็บระหว่างประเทศสมาชิก ● Custom Union สหภาพศุลกากร คือ เพิ่มการปฏิบัติทางภาษีต่อประเทศที่ 3 เหมือนกัน ● Single Market ตลาดเดียวคือ เปิดเสรีทั้งสินค้า บริการ แรงงานและทุน และเชื่อมโยงกับระบบ EMS ในการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน (ERM) ● การเคลื่อนเข้าประสานกัน (Harmonizations) ในอัตราดอกเบี้ย , อัตราแลกเปลี่ยน , นโยบายการเงิน ความผันผวนของเงิน <ul style="list-style-type: none"> -EMI เพื่อวางกรอบสำหรับธนาคารกลางแห่งยุโรป (ECB) ● Economic and Monetary Union (EMU) <ul style="list-style-type: none"> -เงินยูโรเป็น Single Currency -นโยบายการเงินร่วมกัน -ECB ธนาคารกลางแห่งยุโรป ที่มีหน้าที่พิจารณา นโยบายการเงินร่วมกัน ควบคุมการปฏิบัติการของการแลกเปลี่ยนต่อต่างประเทศ จัดการและถือเงินสำรองการแลกเปลี่ยนต่างประเทศของทางการในประเทศสมาชิก